PHOTO BOOK BELGE

NL Het fotoboek is een van de belangrijkste expressiemiddelen voor fotografen. Het blijft in omloop en bereikt daardoor meer mensen dan een tentoonstelling. Een fotoboek kan circuleren of heruitgegeven worden en speelt zo een belangrijke rol in de verspreiding van fotografie. Daarnaast spreekt het alle zintuigen van de lezer aan via tekst, beeld en vormgeving. Het is dan ook het resultaat van een samenwerking tussen fotografen, schrijvers, vormgevers en uitgevers.

Er is geen eenduidig afgebakende definitie van de term fotoboek. In de breedst mogelijke zin verwijst het woord naar een boek met foto's, waarin de boodschap van de fotograaf door hun onderlinge samenhang tot uiting komt. De laatste vijftien jaar zijn fotoboeken een *hot topic* in de fotowereld. Dit heeft te maken met de vernieuwde status van het fotoboek als kunstobject. Naast *vintage prints* zijn nu ook fotoboeken gegeerd bij verzamelaars. Dit leidt tot een mentaliteitsverandering waardoor zowel het publiek als de makers het fotoboek op een andere manier benaderen.

Tot voor kort bestond er nauwelijks onderzoek naar Belgische fotoboeken. *Photobook Belge* schetst een beeld van de evolutie van het Belgische fotoboek, van het midden van de 19de eeuw tot vandaag. In 8 hoofdstukken en aan de hand van ruim 250 boeken wordt een representatieve selectie uit de Belgische productie getoond: van auteursboeken en kunstenaarsboeken over stedenalbums, propagandaboeken tot fotografisch geïllustreerde boeken. Het Belgische fotoboek krijgt met deze tentoonstelling en publicatie de erkenning die het verdient.

Het onderzoek naar Belgische fotoboeken kwam tot stand in samenwerking met de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen. De rijke bibliotheekcollectie van het FOMU vormt het vertrekpunt, aangevuld met bruiklenen uit diverse collecties.

EN Photobooks are one of the most effective means of expression for a photographer. Books reach far more people than an exhibition ever could since they remain in circulation and may be reissued. As such, they play a crucial role in the distribution of photography. Reading a photobook, with its combination of text, image and design, is a multisensory experience. This collaboration between photographer, writer, designer and publisher results in an immensely appealing product.

There is no absolute definition of the term photobook. In the broadest sense, it refers to a book of photographs that are in some way interconnected so as to convey the author's message. The past fifteen years have seen photobooks become a hot topic within the photography world. Elevated to the status of art objects, they have joined vintage prints in being much in demand among collectors. This has led to a change in the way both the public and makers approach photobooks.

To date, hardly any research has been conducted into Belgian photobooks. *Photobook Belge* provides an overview of the evolution of the Belgian photobook from the mid 19th century to today. Divided into 8 chapters covering almost 250 books, it offers a representative selection of Belgian publications: from author's and artists' books to city albums, propaganda and photographically illustrated works. With this exhibition and publication, the Belgian photobook is finally receiving the recognition it deserves.

The research conducted into Belgian photobooks is the result of a collaboration with the Royal Academy of Fine Arts Antwerp. FOMU's extensive library formed the foundation for the project and was supplemented with loans from public and private collections.

FR Les livres photo sont l'un des principaux modes d'expression de la photographie. Ils restent en circulation et touchent donc plus de gens qu'une exposition. Un livre photo peut circuler ou être réédité et joue un rôle important dans la diffusion de la photographie. Il suscite en outre tous les sens du lecteur par le texte, l'image et le graphisme. Il est le fruit d'une collaboration entre photographes, auteurs, graphistes et éditeurs.

Le terme de livre photo n'a pas de définition univoque. Au sens le plus large, il désigne un livre de photographies, dont l'interaction véhicule le message du photographe. Ces quinze dernières années, les livres photo sont en vogue dans l'univers photographique. Ceci s'explique notamment par son nouveau statut d'objet d'art. Outre les tirages d'époque, les livres photo sont désormais aussi très prisés des collectionneurs. En résulte un changement de mentalité tant du public que des concepteurs qui abordent le livre photo d'une autre manière.

Les livres photo belges ont été très peu étudiés à ce jour. *Photobook Belge* dresse un tableau du développement du livre photo belge, du milieu du 19e siècle à aujourd'hui. En 8 sections et à l'aide d'environ 250 livres, l'exposition veut montrer une sélection représentative de la production belge. Elle reprend différents genres : des livres d'auteur et d'artiste aux albums urbains en passant par les livres de propagande et les livres illustrés par des photos. Avec cette exposition et cette publication, le livre photo belge reçoit la reconnaissance qu'il mérite.

L'étude des livres photo belges a été réalisée en collaboration avec l'Académie royale des beaux-arts d'Anvers. La riche collection bibliothécaire du FOMU en constitue le point de départ et est étoffée de prêts en provenance de différentes autres collections.

BELGITUDE

NL Fotografen over de hele wereld focussen zich vaak op hun eigen land, streek en identiteit, of het nu is om die te bevestigen, te ontkennen of in vraag te stellen. Hoe benaderen Belgische fotografen hun vaderland? Hoewel hun werk kritisch en ironisch kan zijn, spreekt er ook een complexe verhouding uit. De Belgische identiteit of *belgitude* wordt soms omschreven als een holle identiteit, die gedefinieerd wordt door wat ze niét is. De fotoboeken die hier te zien zijn, brengen geen harde politieke statements, maar vertegenwoordigen persoonlijke visies op een paradoxaal en soms absurd land dat met een permanente identiteitscrisis worstelt.

EN It is common for photographers all over the world to focus on their own country, territory and identity, whether to affirm, deny or question it. How do Belgian photographers approach the topic of their homeland? While their work can be critical and ironic, it also reflects a complex relationship. The Belgian identity, or 'Belgitude', is sometimes described as a hollow identity, that is, defined by what it is not. The photobooks on display here are not concerned with harsh political statements, but represent personal views of a paradoxical and sometimes absurd country in the throes of a constant identity crisis.

FR Les photographes du monde entier se focalisent souvent sur leur propre pays, territoire et identité, que ce soit pour les affirmer, les renier ou les interroger. Comment les photographes belges abordent-ils le sujet de leur patrie ? Si leur œuvre peut-être critique et ironique, elle reflète aussi une relation complexe. L'identité belge ou « Belgitude » est parfois décrite comme une identité creuse, définie par ce qu'elle n'est pas. Les livres photo exposés ici font fi des déclarations politiques tranchées, mais représentent des opinions personnelles sur un pays paradoxal et parfois absurde en proie à une crise identitaire permanente.

CONGO

NL Wanneer koning Leopold II in 1885 Congo-Vrijstaat afkondigt, volgt er al snel een golf boeken die geïllustreerd zijn met foto's. De 75 jaar durende Belgische koloniale ervaring wordt hoofdzakelijk via beelden openbaar gemaakt. Dit leidt tot de popularisering van fotoboeken in Europa. De 'drie pijlers' van de koloniale onderneming – de staat, de kerk en kapitalistische bedrijven – dragen de koloniale geest uit via fotografie.

De eerste generatie boeken, die tussen 1885 en de Eerste Wereldoorlog verschijnt, toont welke impact het plotse bezit van een gigantisch Afrikaans grondgebied heeft op België. Deze werken brengen systematisch elke regio in beeld en stralen een sfeer van trots, vrees en ongeloof uit. Ze zijn vaak samengesteld door missionarissen of militaire kolonisten in een mannelijke, heldhaftige beeldtaal die kenmerkend is voor die tijd. Dit uit zich vooral in de uitbuitende manier waarop Congolese vrouwen en meisjes zijn afgebeeld.

In het interbellum duikt een meer sereen beeld op dat een aanhoudende periode van paternalisme inluidt. Fotoboeken dienen maar één doel: koloniale propaganda. Congo wordt nu in beeld gebracht als een toeristische familiebestemming, gepromoot door de meest prestigieuze familie van het land: het Belgische vorstenhuis.

Door de nieuwe wereldorde die na de Tweede Wereldoorlog ontstaat, draait de propagandamachine van de Belgische regering op volle toeren. Een golf van antikoloniale gevoelens dwingt de overheid een positief beeld van het kolonialisme te promoten, zowel voor de wereld die toekijkt als voor de Congolese bevolking zelf.

Veel van de fotoboeken die zijn uitgegeven sinds de 50ste gedenkdag van de onafhankelijkheid in 2010 aarzelen tussen een min of meer openlijke nostalgie, afropessimisme en een esthetiek van ruïnes. De meeste publicaties vertrekken nog steeds vanuit een witte, mannelijke blik.

EN When King Leopold II proclaimed the Congo Free State in 1885, a wave of photo-illustrated books soon followed. The 75 years of the Belgian colonial experience were mainly mediated through images, which led to the popularisation of photobooks in Europe. The 'three pillars' of the colonial enterprise – the state, the church and capitalist enterprises – sought to foment the colonial spirit through photography.

Between 1885 and the First World War, the first generation of books shows the impact on Belgium of suddenly possessing a gigantic African territory. These works, methodically covering each region, demonstrate awe, pride and disbelief. Often penned by missionaries or military colonists, they bear the imprint of the very male, epic imagery of the time, not least in their exploitative depictions of Congolese women and girls.

In the interwar period, the introduction of a more pacified image ushered in an enduring period of paternalism. From start to finish, photobooks functioned as little more than colonial propaganda. Congo was now portrayed as a family tourist destination, promoted by the most prestigious family in the country: the Belgian royals.

The new world order that emerged from the Second World War accelerated the Belgian administration propaganda machine. A surge of anti-colonialist feeling forced the authorities to propagate a positive image of colonialism aimed at both the world looking on and the Congolese population itself.

Many of the photobooks published since the 50th anniversary of independence in 2010 oscillate between a more or less overt nostalgia, Afro-pessimism and an aesthetic of ruins. Most are still the result of a white, male gaze.

FR Lorsque le Roi Léopold II proclama l'État indépendant du Congo en 1885, une vague de livres illustrés ne tarda pas à suivre. Les 75 ans de l'expérience coloniale belge furent surtout médiatisés par des images, ce qui a mené à la vulgarisation des livres photo en Europe. Les « trois piliers » de l'entreprise coloniale – l'état, l'église et les sociétés capitalistes – cherchaient à promouvoir l'esprit colonial à travers la photographie.

Entre 1885 et la Grande Guerre, la première génération de livres montre l'impact de la possession soudaine par la Belgique d'un gigantesque territoire africain. Ces œuvres, couvrant méthodiquement chaque région, expriment crainte, fierté et incrédulité. Souvent le fait de missionnaires ou de colons militaires, elles portent l'empreinte de l'imagerie épique très masculine de l'époque, notamment dans leurs représentations abusives des femmes et fillettes congolaises.

Dans l'entre-deux-guerres, l'introduction d'une image plus pacifiée marqua le début d'une période durable de paternalisme. En définitive, les livres photo ne furent rien de plus que de la propagande coloniale. Le Congo était désormais dépeint comme une destination touristique familiale, promue par la plus prestigieuse famille du pays : la royauté belge.

Le nouvel ordre mondial qui émergea de la Seconde Guerre mondiale accéléra la machine de propagande de l'administration belge. Une montée du sentiment anticolonialiste contraint les autorités à propager une image positive du colonialisme à la fois destiné au monde spectateur et à la population congolaise elle-même.

Nombre de livres photo publiés depuis le 50e anniversaire de l'indépendance en 2010 oscillent entre nostalgie plus ou moins affichée, afro-pessimisme et esthétique des ruines. La plupart émanent encore du regard de l'homme blanc.

ARTIST'S BOOK

NL Tussen het eind van de jaren 1960 en het midden van de jaren 1970 beginnen conceptuele kunstenaars fotografie in te zetten als een instrument voor ironie, kritiek, subversie en deconstructie. Ze verwerken fotografie in hun installaties en multimediale werken als tegengif voor de schilderkunst. Het medium is objectief, rechtuit, mechanisch, snel en gemakkelijk te vermenigvuldigen, waardoor het ideaal is voor druk.

Het gebruik van fotografie door de eerste generatie conceptuele kunstenaars sluit aan bij de opkomst van conceptuele kunstenaarsboeken. Ze hanteren humor om de conventionele opvatting onderuit te halen dat zowel fotografie als boeken ernstig moeten zijn. In die zin kunnen hun publicaties als anti-fotoboeken beschouwd worden.

Deze uitgaven tasten de grenzen af tussen fotografie als creatieve presentatie en als documentaire representatie. De conceptualistische toe-eigening van het medium brengt ook het 'ongeschoolde' gebruik van kunstfotografie met zich mee. Hierdoor raakt het medium bevrijd van haar gebruikelijke esthetiek en ontstaat er ruimte voor nieuwe visuele mogelijkheden.

Daar waar de boeken van kunstenaars uit de jaren 1960 en 1970 radicaal breken met de traditie van het fotoboek, lijken fotoboeken vandaag conceptuele strategieën te integreren. Als gevolg vervagen de grenzen tussen het fotoboek en het kunstenaarsboek.

EN Between the late 1960s and the mid 1970s, conceptual artists began to use photography as an ironic, critical, subversive and deconstructive tool. In their installations and multimedia pieces, photography acted as an antidote to painting. It was objective, straightforward, mechanical, quick and easily multiplied – making photography ideally suited for print.

The use of photography by the first generation of conceptual artists can be linked to the emergence of conceptual artists' books. The artists employed humour to challenge conventional notions of the seriousness of both photography and books. As such, their publications can be considered anti-photobooks.

These books tested the borders between photography as creative presentation and as documentary representation. The conceptualist appropriation of the medium also introduced the 'de-skilled' use of art photography, liberating it from its own conventional aesthetics and opening it up to new visual possibilities.

Where the artists' books of the 1960s and '70s broke radically with the tradition of the photobook, today's photobooks seek to integrate conceptualist strategies. As a result, the borders between the photobook and the artist's book are blurred.

FR Entre la fin des années 1960 et le milieu des années 1970, des artistes conceptuels se mirent à utiliser la photographie comme outil critique, subversif et de déconstruction. Dans leurs installations et œuvres multimédias, la photographie faisait office d'antidote à la peinture. Objective, directe, mécanique, rapide et facilement reproductible – la photographie était parfaitement adaptée à l'impression.

L'utilisation de la photographie par la première génération d'artistes conceptuels peut être liée à l'émergence de livres d'artiste conceptuels. Les artistes utilisaient l'humour pour défier les notions conventionnelles du sérieux de la photographie et des livres. En ce sens, leurs publications peuvent être considérées comme des anti-livres photo.

Ces livres testaient les frontières de la photographie en tant que présentation créative et représentation documentaire. L'appropriation conceptualiste du support inaugura également l'utilisation « déqualifiée » de la photographie d'art, la libérant de sa propre esthétique conventionnelle et l'ouvrant à de nouvelles possibilités visuelles.

Là où les livres d'artiste des années 1960 et 70 rompaient radicalement avec la tradition du livre photo, les livres photo d'aujourd'hui cherchent à intégrer les stratégies conceptualistes. Les frontières entre le livre photo et le livre d'artiste sont par conséquent floues.

THE 19TH CENTURY

NL De fotografie ontstaat op hetzelfde moment als België. Ze groeien zelfs samen op. Naarmate het nieuwe land zijn zelfbeeld ontwikkelt en zijn cultureel erfgoed koestert, biedt deze nieuwe technologie en ontluikende kunstvorm steun en versterkt het de nationale trots.

Het midden van de 19de eeuw is een periode van snelle ontwikkelingen in de prentkunst en het geïllustreerde boek in België. Naast de eeuwenoude technieken van graveren op koperen platen en houten blokken, komt het jonge medium lithografie op, ofwel het tekenen op steen. Deze technologie geeft kunstenaars meer expressieve vrijheid en levert kortere druktijden op. Geïllustreerde boeken worden niet enkel onderverdeeld per procedé maar ook in verschillende vormen, formaten en genres, zoals literair, artistiek, technisch en wetenschappelijk.

Kan de opkomende technologie van de fotografie in deze hectische en bedrijvige omgeving een plek voor zichzelf veroveren? Enkele bijzonder ondernemende individuen gaan de uitdaging aan.

EN Photography and Belgium were born at the same time. In some ways, they even grew up together. As the new nation state developed its self-image and cultivated its cultural heritage, this upstart technology and nascent art form was on hand to offer support and reinforce national pride.

The mid 19th century was a period of rapid development for printmaking and for the illustrated book in Belgium. The centuries-old processes of engraving on copper plates and wooden blocks, were joined by the emerging medium of lithography, or drawing on stone. This technology allowed artists greater freedom of expression and shorter printing times. The illustrated book was subdivided not only by process but by different forms, formats and genres, such as literary, artistic, technical and scientific.

In this hectic and vibrant environment, could the upstart technology of photography carve out a space for itself? Some particularly enterprising individuals would rise to the challenge.

FR La naissance de la photographie coïncide avec celle de la Belgique. À certains égards, elles ont également grandi ensemble. Alors que la nouvelle nation développait sa propre image et cultivait son héritage culturel, cette jeune technologie et cette forme d'art naissante étaient présentes pour les promouvoir et renforcer la fierté nationale.

Le milieu du 19e siècle vit l'évolution rapide de la gravure et du livre illustré en Belgique. Le support émergeant de la lithographie ou dessin sur pierre vint s'ajouter aux procédés séculaires de gravure sur des plaques de cuivre et des blocs de bois. Cette technologie autorisa une plus grande liberté d'expression des artistes et des délais d'impression plus courts. Le livre illustré fut non seulement subdivisé en procédés, mais aussi en différents formes, formats et genres, comme le littéraire, l'artistique, le technique et le scientifique.

Dans cet environnement trépidant et dynamique, la jeune technologie de la photographie pouvait-elle creuser son sillon ? Certains individus particulièrement entreprenants allaient relever le défi.

WORD / IMAGE

NL ‘Elk beeld vertelt een verhaal’ en ‘een beeld zegt meer dan duizend woorden’, maar beeld en tekst zijn toch vooral afhankelijk van elkaar. In een fotoboek is de ontmoeting tussen beide onvermijdelijk en boeiend.

Woorden helpen ons te begrijpen wat we zien en vaak denken we dat woorden nodig zijn om betekenis te kunnen geven. Beelden roepen altijd woorden op, maar het verhaal wordt complexer als woorden naast beelden staan, dezelfde ruimte innemen en wedijveren om de aandacht van de lezer. Woorden suggereren uiteenlopende verbanden en doen meer dan enkel foto’s labelen of identificeren. Ze creëren hybride composities die zowel de woorden als de beelden een nieuwe vorm geven. Het fotoboek is dan ook het ideale medium voor fotografen en schrijvers om via crossmediale experimenten de grenzen tussen fictie en non-fictie, poëzie en documentaire te doen vervagen. Sommige boeken spreken voor zich, andere herdefiniëren de relatie tussen tekst en foto.

EN ‘Every picture tells a story’ and ‘a picture is worth a thousand words’, as they say, but there is in fact an interdependence between images and text. Their encounter in the context of a photobook is particularly unavoidable and instructive.

We make sense of what we see by using words, and often feel we cannot produce meaning without them. Looking at images always triggers words. The plot thickens when words are printed next to pictures, sharing the same space, competing for the reader’s attention. They suggest various degrees of relationship between text and image, for words do much more than just tag or identify photographs. They create all sorts of hybrid compositions that reshape both the words and the images. The photobook is, therefore, the perfect medium for photographers and writers to conduct cross-media experiments that blur the boundaries between fiction and non-fiction, poetry and documentary. While some books are straightforward, others redefine the relationship between text and photograph.

FR « Chaque photo raconte une histoire » et « une image vaut mille mots », les images et le texte n’en sont pas moins interdépendants. Leur rencontre dans le cadre d’un livre photo est on ne peut plus inévitable et instructive.

On donne du sens à ce que l’on voit à travers les mots et on se sent souvent incapable de faire sens sans eux. Lorsqu’on regarde des images, ce sont des mots qui nous viennent à l’esprit. L’affaire se complique lorsqu’à côté de ces images, on imprime des mots partageant le même espace, rivalisant pour attirer l’attention du lecteur. Ils suggèrent divers degrés de relation entre le texte et l’image, car les mots font bien plus que légender ou identifier les photographies. Ils créent toutes sortes de compositions hybrides qui remodèlent à la fois les mots et les images. Le livre photo est donc le support idéal pour permettre aux photographes et auteurs de s’adonner à des expériences intermédia estompant les frontières entre fiction et non-fiction, poésie et documentaire. Si certains livres sont explicites, d’autres redéfinissent la relation entre le texte et la photographie.

1900—1965

NL Eind 19de, begin 20ste eeuw doen fotografische illustraties met mondjesmaat hun intrede in de wereld van het boek. Voor de Eerste Wereldoorlog zijn er weinig boeken die veel foto's bevatten. Tijdens de oorlog is fotograferen verboden of door de schaarste aan materialen onmogelijk. Anderzijds gebruikt zowel het leger als de pers fotografie voor verslaggeving en propaganda.

Publicaties uit de jaren 1920 tonen vaak nostalgische foto's van het landschap en de architectuur van België om de littekens van de oorlog uit te wissen. Het zijn statige volumes met ernstige teksten en klassieke foto's. Deze staan in contrast met de vernieuwing die het modernisme in de westerse kunst, fotografie en architectuur teweegbrengt.

De Tweede Wereldoorlog en de Duitse bezetting bemoeilijken de activiteiten van Belgische fotografen, drukkers en uitgevers. Na de oorlog grijpen fotoboeken terug naar de eerder romantische fotografie uit het verleden. Publicaties met een blik op de toekomst zijn schaarser. Boeken over Expo 58 tonen moderne architectuur, nieuwe materialen en een diversiteit aan culturen. Toch komt de symboolwaarde van Expo 58 als opstap naar een nieuwe wereld hier nog niet tot uiting. Het duurt tot 1965 vooraleer de fotograaf niet langer achter zijn beelden verdwijnt, maar een volwaardig auteur wordt.

EN At the turn of the 20th century, photographic illustrations made a cautious entrance into the book world. Books rarely contained many photographs before the First World War. During the war, photography was either forbidden or materials were so scarce it was not accessible. However, both the army and the press used photography for reporting and propaganda purposes.

From the 1920s onwards, publications often focused on nostalgic pictures of the Belgian landscape and architecture in order to distract from the scars of war. The books concerned were solemn tomes with serious texts and conventional photographs that contrasted starkly with the innovation that modernism was bringing about in Western art, photography and architecture.

The Second World War and the German occupation made it difficult once more for Belgian photographers, printers and publishers to practice their trades. After the war, photobooks again reverted to old-fashioned romantic photography. Forward-thinking publications were unusual. While the books that covered Expo 58 presented modern architecture, new materials and a diversity of cultures, this symbolic step into the future was not yet reflected across the industry. It was not until 1965 that photographers would emerge from behind their lenses to become fully-fledged auteurs.

FR À la fin du 19e siècle et au début du 20e, les illustrations photographiques font une incursion timide dans le monde du livre. Avant la Première Guerre mondiale, les livres contenant de nombreuses photographies sont rares. Pendant la guerre, la photographie est interdite ou impossible en raison de la pénurie de matériel. L'armée et la presse utilisent, par ailleurs, la photographie pour le reportage et la propagande.

Les publications des années 1920 montrent souvent des photos nostalgiques du paysage et de l'architecture belges pour effacer les stigmates de la guerre. Ce sont d'imposants volumes aux textes graves et aux photographies classiques. Ils contrastent avec le renouveau du modernisme de l'art, la photographie et l'architecture occidentaux.

La Seconde Guerre mondiale et l'occupation allemande entravent les activités des photographes, imprimeurs et éditeurs belges. Après la guerre, les livres photo reviennent à la photographie plutôt romantique du passé. Les publications portées sur l'avenir sont plus rares. Des livres sur l'Expo 58 présentent une architecture moderne, de nouveaux matériaux et une diversité de cultures. La valeur symbolique de l'Expo 58 en tant que précurseur d'un monde nouveau n'y transparaît toutefois pas encore. Il faut attendre 1965 pour que le photographe ne disparaisse plus derrière ses clichés, mais devienne un auteur à part entière.

EXPLORERS

NL De fascinatie voor ‘de ander’ en ‘het onbekende’ is groot in een klein land als België. Belgische fotografen verlaten vaak het vaderland op zoek naar boeiende landschappen, nieuwe culturen of helder licht.

Explorers focust op Belgische fotografen die de wereld verkennen. Ze tonen de eigenheid van een land of leggen maatschappelijke en politieke gebeurtenissen vast als onderdeel van een langlopend documentair project. Het fotoboek vormt het verslag van hun reis. Steeds meer zien we persoonlijke verhalen in sterk vormgegeven fotoboeken.

De fotoboeken van Belgen die naar het buitenland trekken, tonen niet alleen een visie op een land of streek. Ze ontstaan vanuit een passie van de fotograaf, zowel voor het onderwerp als voor het fotograferen zelf.

EN The fascination can be great for ‘the other’ and ‘the unknown’ in a country as small as Belgium. Many Belgian photographers leave their homeland in search of dramatic landscapes, new cultures and bright light.

Explorers focuses on these globetrotting Belgian photographers, whose work can vary from observations of a country’s peculiarities to a portrait of social and political realities. Photobooks have become records of journeys, either fleeting or as part of long-term projects. Deeply personal narratives in highly designed formats are becoming increasingly common.

These photobooks of journeys not only depict a country or a region but also express the photographer’s passion for the subject and for photography itself.

FR La fascination pour « l’autre » et l’inconnu est grande dans un petit pays comme la Belgique. Les photographes belges quittent souvent leur patrie en quête de paysages captivants, de nouvelles cultures ou d’une lumière éclatante.

Explorers met en exergue les photographes belges explorant le monde. Ils montrent la singularité d’un pays ou immortalisent des événements sociaux et politiques dans le cadre d’un projet documentaire au long cours. Le livre photo est le récit de leur voyage. De plus en plus de photographes livre plutôt des histoires personnelles dans des livres photo très graphiques.

Les livres photo de Belges voyageant à l’étranger ne montrent pas seulement une vision d’un pays ou d’une région. Ils découlent d’une passion du photographe, à la fois pour son sujet et pour la photographie en tant que telle.

CONTEMPORARY

NL Aan het begin van de 21ste eeuw doet zich een markante verandering voor binnen het Belgische fotoboek. Vanuit een groeiend bewustzijn over hun positie als auteur trekken fotografen, zoals Gilbert Fastenaekens, het uitgeven van fotoboeken naar zich toe. Terwijl het genre tussen 2000 en 2007 internationaal aan belang wint, is er bij Belgische uitgeverijen weinig interesse voor. Het succes van *Belgicum* van Stephan Vanfleteren brengt daar verandering in. Fotografie krijgt meer aandacht in de media en in de boekhandel, waardoor de productie van fotoboeken stijgt. Rond 2010 komt er een nieuwe lichting van Belgische onafhankelijke uitgevers met een uitgesproken grafische en conceptuele aanpak. Daarnaast publiceren meer en meer Belgische fotografen in eigen beheer om zich te onttrekken aan de regels van de uitgeversmarkt.

De toekomst van het Belgische fotoboek is moeilijk te voorspellen, zeker nu de trend van het fotoboek zijn toppunt lijkt te bereiken. Hoe dan ook is het denken in termen van boeken vandaag meer dan ooit een gevestigde manier van werken voor Belgische fotografen.

EN In the early 21st century, Belgian photobooks underwent a considerable transformation. Increasingly aware of their position as authors, photographers such as Gilbert Fastenaekens started publishing photobooks themselves. The genre was gaining ground internationally between 2000 and 2007, but Belgian publishers showed little interest. This changed when Stephan Vanfleteren's *Belgicum* was released to great acclaim. More space was given to photography in the media and the book trade, which led to a flood of photobooks. A new generation of independent Belgian publishers with distinctive graphic and conceptual ideas appeared around 2010. Furthermore, Belgian photographers were increasingly self-publishing their books in order to bypass the usual rules of the market.

The future of the photobook in Belgium is difficult to predict, especially now that the trend seems to have peaked. What is certain is that Belgian photographers think in terms of books when they work – and that is not about to change any time soon.

FR Au début du 21e siècle, le livre photo belge connaît un changement notable. Une prise de conscience croissante de leur position d'auteur incite des photographes comme Gilbert Fastenaekens à s'approprier les livres photo. Alors que le genre gagne en popularité au niveau international entre 2000 et 2007, il suscite peu d'intérêt chez les éditeurs belges. Le succès de *Belgicum* de Stephan Vanfleteren change la donne. La photographie retient de plus en plus l'attention des médias et des librairies, donnant une véritable impulsion à l'édition de livres photo. Vers 2010, une nouvelle génération d'éditeurs belges indépendants adopte une approche résolument graphique et conceptuelle. De plus en plus de photographes belges s'autopublient afin de se soustraire aux règles du marché de l'édition.

L'avenir du livre photo belge est difficile à prédire, surtout maintenant que la tendance semble avoir atteint son apogée. Quoi qu'il en soit, la réflexion en matière de livres est aujourd'hui plus que jamais une méthode de travail établie chez les photographes belges.

ACADEMY

01.03.2019 – 09.06.2019

NL Fotoboeken zijn vandaag zo ingeburgerd in de fotografiewereld dat ook studenten er vaker gebruik van maken om hun werk te tonen. Het FOMU biedt jonge talentvolle fotografen een platform aan en heeft elf Belgische fotoacademies gevraagd om de vijf beste fotoboeken van hun studenten te selecteren. Alle gepresenteerde boeken en/of dummies zijn gestart of afgerond tussen 2014 en 2019, tijdens de opleiding van de student.

EN Photobooks are such an integral part of the photography world that students often use them to show their work. Within the framework of FOMU's platform for young talented photographers, the museum asked eleven Belgian photography academies to select the five best photobooks produced by their students. All the books and/or dummies displayed were started or completed during their studies, between 2014 and 2019.

FR Les livres photo se sont aujourd'hui tellement répandus dans le monde de la photographie que les étudiants en font également un usage plus fréquent pour montrer leur travail. Le FOMU offre aux jeunes photographes talentueux une plateforme et a demandé à onze académies de photographie belges de sélectionner les cinq meilleurs livres photo de leurs étudiants. Tous les livres et/ou spécimens présentés ont été entrepris ou achevés entre 2014 et 2019 durant la formation de l'étudiant.

Met dank aan de studenten en de deelnemende academies.
With thanks to the students and participating academies.
Nos remerciements aux étudiants et aux académies participantes.

ARBA – ESA Académie Royale des Beaux-Arts, Brussels
ESA Le 75 Brussels
ESA Saint-Luc, Liège
HELB – Haute École Libre de Bruxelles, Brussels
KASK School of Arts, Ghent
KASKA – Royal Academy of Fine Arts Antwerp
La Cambre School of Arts, Brussels
LUCA School of Arts Brussels
LUCA School of Arts campus C-mine MAD, Genk
LUCA School of Arts Ghent
Sint Lucas School of Arts Antwerp

CATALOGUE

Colofon / Colophon
Photobook Belge
01.03.2019 – 06.10.2019

Curator / Commissaire
Tamara Berghmans

Bibliothecaris / Librarian / Bibliothécaire
Inneke Daghelet

Grafisch ontwerp / Graphic design / Graphisme
Lieven Van Speybroeck – Oliver Ibsen

Scenografie / Exhibition design / Scénographie
Katleen Vinck

Lichtregie / Light design / Conception lumière
Chris Pype – licht

Multimedia
Thomas Janssens
Stijn Schiffeleers
Santiago Ortiz-Przychodzka

Vertaling & eindredactie / Translation & revision / Traduction & revision
Inneke Daghelet
Tinne Langens
Heidi Steffes
Mia Verstraete
Veerle Willems

Dank aan / Thanks to / Remerciements aux
Pool Andries, Jan Baetens, Alexandra Bertels, Xavier Canonne, Marie-Christine Claes, Déborah Claire, Tom Cobbaert, Sandrine Colard, Christophe Collas, Rika Colpaert, Emmanuel d'Autreppe, Ann Deckers, Rik Desaver, Johan De Vos, Liesbeth Decan, Rein Deslé, Alain d'Hooghe, Maarten Dings, Charlotte Doyen, Steven Jacobs, Steven F. Joseph, Ben Krewinkel, Ingrid Leonard, Anne-Françoise Lesuisse, François Maheu, Joachim Naudts, Santiago Ortiz-Przychodzka, Marie Papazoglou, Johan Pas, Gautier Platteau, Jan Raymaekers, Anne Reverseau, Adeline Rossion, Katarzyna Ruchel-Stockmans, Dominique Somers, Bram Van Beek, Josephine Van de Walle, Amélie Van Liefferinge, Tessa Vanthielen, Stefan Vanthuyne, Elviera Velghe, Georges Vercheval, Caroline Vincart, Luc Vints

ADVN (Antwerpen), Archieven van het Koninklijk Paleis (Brussel), Bibliothèque municipale de Lille, Collection for Research on Artists' Publications (Antwerpen), Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (Antwerpen), Hannibal, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, Koninklijke Bibliotheek van België (Brussel), Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Tervuren), Rijksmuseum (Amsterdam), Universiteitsbibliotheek Gent

Het hele FOMU team en alle stagiaires en vrijwilligers
The entire FOMU team and all its interns and volunteers
Toute l'équipe FOMU, stagiaires et bénévoles